

Teresa Kaczorowska – Zmarł Bohdan Urbankowski – neoromantyk, bojownik o niepodległość

27 czerwca 2023

W czwartek, 15 czerwca 2023 r. zmarł Bohdan Urbankowski – poeta, dramatopisarz, dr nauk humanistycznych, filozof, działacz podziemia niepodległościowego, neoromantyk, piłsudczyk, dziennikarz. Należał do Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, był członkiem Klubu Publicystyki Kulturalnej SDP, bywał na comiesięcznych spotkaniach tego Klubu, a kilkakrotnie był jego głównym gościem. Laureat najważniejszej nagrody dziennikarskiej – Lauru Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich (2014).

Bohdan Urbankowski urodził się 19 maja 1943 r. w Warszawie. Wychowywał się na Śląsku, bo jako półtoraroczne dziecko był ranny w Powstaniu Warszawskim, przeszedł obóz w Pruszkowie, skąd matce udało się z nim zbiec (ojciec akowiec został w jednym z obozów). Po latach powiedział: – Byłem w Powstaniu Warszawskim, ale jako przedmiot, niewielki, w tobołku mamy.

W Bytomiu rozpoczęła się twórczość literacka Bohdana Urbankowskiego – już jako uczeń I Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Smolenia zorganizował działający w tej szkole Klub Artystów Anarchistów. Po maturze powrócił do Warszawy, gdzie ukończył studia polonistyczne i filozoficzne na Uniwersytecie Warszawskim. Doktoryzował się pracą poświęconą filozofii Dostojewskiego, która doczekała się dwóch wydań książkowych pt. *Dostojewski – dramat humanizmów* (1978, 1994). Był organizatorem i przewodniczącym Międzyuczelnianej Sekcji Badań Filozofii Polskiej (1978-1981), wykładowcą kilku wyższych uczelni – wykładał filozofię m. in. w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie oraz w Instytucie Nauk Humanistycznych AWF.

Mając 28 lat został twórcą i teoretykiem Ruchu Nowego Romantyzmu. W latach 1970-1981 przewodniczył tej antykomunistycznej formacji literackiej, uznającej tradycję romantyzmu polskiego za podstawę programową, działającej w Warszawie, Płocku, Łodzi, Bytomiu i – krótko – w Lublinie. Po jej rozbiciu przez władze związał się w 1978 r. z nurtem niepodległościowym

opozycji.

Był w Peerelu współredaktorem wielu pism i wydawnictw podziemnych. W stanie wojennym współpracował ze „Słowem Podziemnym”, łódzkim Biuletynem „Solidarności” i „Prześwitem” oraz wydawnictwami Związku Piłsudczyków. W latach 1986-88 publikował w miesięczniku „Wiara i odpowiedzialność” (po półtora roku został rozwiązany), w berlińskim „Poglądzie”, w podziemnym piśmie dla nauczycieli „Tu Teraz”, a później w wydawnictwach KPN (był członkiem tej pierwszej antykomunistycznej partii politycznej w całej Europie środkowo-wschodniej, założonej 1 września 1979 r. przez Leszka Moczulskiego). Redagował pisemka „Przyszłość Polski” i „Konfederata”. Według słownika pseudonimów *Kto był kim w drugim obiegu* pisywał w co najmniej 9 pismach pod 10 pseudonimami. Był stypendystą Instytutu im. Piłsudskiego w Nowym Jorku i Editions Dembinski w Paryżu.

W PRL był inwigilowany przez SB (jako figurant „Romantyk”) i wielokrotnie usuwany z pracy. Po wprowadzeniu stanu wojennego usunięto go z Polskiego Radia. Po paromiesięcznym bezrobociu znalazł pracę w Warszawie, jako zastępca red. nacz. miesięcznika „Poezja”, skąd po dwóch latach został wyrzucony z „Poezji” za druk fragmentów *Czerwonej mszy*. Na szczęście znalazł pracę jako kierownik literacki w Teatrze im. Jerzego Szaniawskiego w Płocku.

Dokładniejsze o nim dane są w IPN, w donosach i wyciągach z donosów: TW *Karola* – Jana Jaśniaka, TW *Xa* – Józefa Kuryłaka, konsultanta MSW *Aleksandra* – Nawrockiego, TW *Orłowskiego* – Andrzeja Zaniewskiego, TW *Jana* – Leszka Żulińskiego, TW *Marii Wolskiej* – Barbary Kmicic i innych.

Za działalność w podziemiu antykomunistycznym, jako jeden z pierwszych w III RP, otrzymał odznakę Zasłużonego Działacza Kultury (1989), Medal „Solidarności” Zasłużony w Walce o Niepodległość i Prawa Człowieka (2001) oraz Płomień Solidarności (2015). Był także kawalerem Krzyża Wolności i Solidarności, Srebrnego Krzyża Zasłużony dla KPN, Krzyża Oficerskiego „Polonia Restituta” i społecznego medalu *POLONIA MATER NOSTRA EST*. W 2019 r. otrzymał również odznakę „Zasłużony dla Kultury Polskiej” oraz Medal Pro Bono Poloniae. Od 2016 r. był członkiem nadzwyczajnym Światowego Związku Żołnierzy AK – odznaczony Medalem „Za Zasługi dla Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej” (2019). Człowiek Roku Klubu Ronina (2017).

W III RP był konsultantem ds. oświaty i wychowania Ministerstwa Obrony Narodowej w rządzie Jana Olszewskiego. W latach 1992–2000 przewodniczył Warszawskiemu Oddziałowi Odnowionego ZLP; organizował Sejmiki Kultury Narodowej, Międzynarodowe Dni Poezji, Płockie Dni Romantyzmu.

Niemal do końca był aktywny, społecznie i literacko. Do śmierci był wiceprezesem Rady Instytutu Historycznego Nurtu Niepodległościowego, przewodniczył Radzie Programowej Związku Piłsudczyków, współpracował z kilkoma redakcjami, jak „Studia Filozoficzne”, czy „Gazeta Polska”. Ale głównie pisał książki.

Jest autorem blisko 60 książek, w tym kilkunastu **zbiorów poezji**, m.in. zbioru *Głosy*, który doczekał się siedmiu wydań, dziesięciu nagród, a także kilkunastu krajowych i zagranicznych realizacji radiowych i scenicznych. Autor **licznych pozycji z dziejów polskiej filozofii** (*Myśl romantyczna; Absurd – ironia – czyn; Kierunki poszukiwań; Filozofia czynu*, ostatnia – to najnowsze czterotomowe **Źródła – Dzieje myśli polskiej** (2017), powstające od 1968 r. – zostały uhonorowane zostały Nagrodą MKiDN (2018)). Jest autorem także licznych **monografii**: Adama Mickiewicza, Fiodora Dostojewskiego, Józefa Piłsudskiego, Karola Wojtyły, Zbigniewa Herberta – a za poświęconą Piłsudskiemu monografię *Marzyciel i strateg*, kilkakrotnie wznawianą, Urbankowski otrzymał w 2015 r. Nagrodę „Przeglądu Wschodniego” i w 2019 r. – Nagrodę im. Conrada (przez Instytut Piłsudskiego w Nowym Jorku). Z kolei jego monografia Jana Pawła II doczekała się dwóch wydań i przekładu na język słowacki. A poświęcona analizie kultury sowieckiej w Polsce **Czerwona Msza** – czterech wydań.

Napisał też **liczne widowiska plenerowe, opowiadania i powieści** (*Ścieżka nad drogami. Fraktale; Krew nie wysycha nigdy; Ja Szekspir, ja Bóg; Gwiazdy rdzewieją na dnie Wisły*). Z kolei **dramaty sceniczne i radiowe Urbankowskiego** zebrane zostały w kilku książkach: *Chłopiec, który odchodzi; Dramaty płocki; Piłsudczycy – Dyptyk; Sny o ojczyźnie; Trwa jeszcze bal; Cienie*. Sztuki Urbankowskiego otrzymały kilkanaście nagród na konkursach teatralnych i radiowych, a także Nagrodę Towarzystwa Teatru – Złotą Maskę im. Rajmunda Rembielińskiego (2014).

Jest też laureatem wielu innych nagród literackich (Juliusza Słowackiego, Księcia Poetów, Cypriana K. Norwida, Georga Trakla, etc), filozoficznych – w Kanadzie i Szwajcarii, a także najważniejszej nagrody dziennikarskiej – Lauru Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich (2014). Za całokształt działalności literackiej otrzymał też Srebrny Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis”(2017).

Jednym z trzech ostatnich dzieł Bohdana Urbankowskiego jest **Gniazdo polskie – wspólna pamięć narodu** (Biały Kruk, Warszawa 2020), w którym przekonywał, że od tysiąca lat **Polska jest potęgą kulturową na kontynencie europejskim**. Ten znakomity pisarz i filozof dokonał w *Gnieździe polskim* przeglądu wielkich polskich osiągnięć w dziedzinie sztuki i historii myśli, akcentując mocno wkład Polaków w rozwój cywilizacji łacińskiej, a przede wszystkim – w rozwój idei wolności. Autora fascynowała Rzeczpospolita jako przedmurze chrześcijaństwa, tak dawniej, jak i dziś. Snuł swą opowieść piórem wrażliwego na piękno słowa prawdziwego mistrza literatury. Urbankowski argumentował, że kultura jest dostępną nam formą wieczności. Dzieła i twórcy, zwycięstwa i bohaterowie, triumfy i konspiratorzy istnieją jako twory zbiorowej wyobraźni, ale też wiecznie, choć nieraz już tylko w formie mitów.

Wymieniłam wiele wyróżnień i odznaczeń, jakimi został uhonorowany Bohdan Urbankowski. Chciałabym dodać, że w 2020 r. – Roku 100-lecia Bitwy Warszawskiej – został też odznaczony przez Prezydenta RP Medalem „Stulecia Odzyskania Niepodległości” (2020). I właśnie Niepodległość, także w literaturze, była tematem **XXII Spotkania z Literaturą w Opinogórze**, które prowadzę w Muzeum Romantyzmu w Opinogórze. Bohdan Urbankowski kochał Opinogórę, mimo choroby przyjął zaproszenie, 8 października 2020 r., wraz z córką Hanią. A wywód tego znakomitego filozofa i patrioty był fascynujący! Nie było bowiem w Polsce lepszego specjalisty od znaczenia słowa Niepodległość jak Bohdan Urbankowski. Myślę, że nie przypuszczał, że widzi wtedy tę romantyczną miejscowość po raz ostatni. Dwa lata później

ukazała się jego książka – ostatnia! – *Romantyzm polski* (Wydawnictwo Biały Kruk, 2022), a rok wcześniej jeszcze – *Bohaterowie i zdrajcy. Wspólna pamięć narodu* (Wydawnictwo Biały Kruk, 2021). Do końca pisał, był niezwykle pracowity, wręcz niezmordowany!

U honorowaliśmy Go tamtego dnia w jego ukochanej Opinogórze, 8 października 2020 r., Medalem Zygmunta Krasińskiego. Tym samym stał się członkiem Kapituły tego Medalu. Moja ostatnia rozmowa z Nim, pod koniec maja 2023 r., dotyczyła komu przyznać ten Medal w 2023 r. Zaproponował Instytut Józefa Piłsudskiego w Nowym Jorku. Bo Marszałek Piłsudski to była Jego wielka miłość, podobnie jak wielką Jego miłością była Polska. Będzie nam, i Polsce, bardzo Ciebie, Bohdanie, brakowało! I w Twojej Opinogórze, i w Klubie Publicystyki Kulturalnej SDP, gdzie Twój mądry głos był dla nas zawsze ważny. Mam nadzieję, że będziesz orędowną teraz Polsce już z wysoka.

Teresa Kaczorowska
